

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Філологічний факультет
Кафедра української мови імені проф. Івана Ковалика

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана філологічного факультету

Роман КРОХМАЛЬНИЙ

“31” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (МОРФОЛОГІЯ)

галузь знань	(назва навчальної дисципліни) <u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	(шифр і назва напрямку підготовки) <u>035 Філологія</u>
спеціалізація	(шифр і назва спеціальності) <u>035.01 Українська мова та література</u>
факультет	(назва спеціалізації) <u>Філологічний</u> (назва інституту, факультету, відділення)

2023-2024 рр.

Робоча програма **Сучасна українська літературна мова (морфологія)**
для студентів 2-3 курсу українського відділення філологічного факультету за спеціальністю
035 Філологія. Спеціалізація 03501 Українська мова та література

Розробник: Глібчук Н.М., доцент, кандидат філологічних наук

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри української мови імені проф.
Івана Ковалика

Протокол від « 31 » серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри (Купчинська З.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«31» серпня 2023 р.

Робочу програму ухвалила Вчена рада філологічного факультету

Протокол від «31 » серпня 2023 року № 1

«31» серпня 2023 року Голова (Крохмальний Р.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Глібчук Н. М., 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	<u>Галузь знань</u> 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
Модулів – 3	<u>Спеціальність</u> спеціальність 035 Філологія	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3	Спеціалізація 035.01 Українська мова та література	II-й, III-й	
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 196 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	IV-й, V-й	
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4/4/2 самостійної роботи студента - 2,6		64 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		48 год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		84 год.	
		Вид контролю: іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):
для денної форми навчання – 43 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: допомогти студентові осмислити морфологічну структуру української літературної мови на синхронному зрізі, сформувані у студентів систематизовані наукові знання про традиційні (їх використовує шкільна граматики) й нові підходи у класифікації та аналізі морфологічних явищ.

Завдання: Курс "Сучасна українська літературна мова. Морфологія" має загальнотеоретичні і практичні цілі. Загальнотеоретичні цілі курсу морфології полягають у тому, щоб глибоко осмислити мовні явища; пізнати дію внутрішніх законів мови; усвідомити зв'язок між окремими структурними мовними явищами; зрозуміти мову як суспільне явище; сприймати граматичний лад мови як категорійну систему, сформовану з окремих значень, виражених відповідною системою граматичних форм; поряд з поглибленим вивченням традиційних теорій знати сучасні тенденції в трактуванні граматичних явищ, зумовлені, зокрема, функціонально-семантичним напрямом; простежувати динаміку мовленнєвих процесів, що стають мовними явищами; володіти сучасною термінологією. Практичні цілі курсу: засвоїти принципи поділу слів на частини мови; розмежовувати частини мови за традиційною граматикою та ознайомитися з теоретичним надбанням нетрадиційних шкіл (І. Вихованця, К. Городенської, І. Кучеренка тощо); установлювати категорійні ознаки кожної частини мови; робити морфологічний аналіз тексту; виявляти граматичні особливості слів самостійних частин мови; зіставляти міжчастиномовні граматичні значення у словах різних частин мови; указувати на роль слів несамотійних частин мови; сформувані у студентів поняття про систему морфологічних категорій кожної частини мови та особливості їх реалізації в українській мові.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

знати: предмет і завдання курсу, його методологічну основу, основні етапи історії становлення

традиційні та інноваційні підходи до інтерпретації проблем морфології сучасної української літературної мови, основні поняття, якими оперує сучасна морфологія, критерії визначення частин мови, теоретичні відомості про різні граматичні категорії, особливості функціонування різних граматичних явищ в українській мові, усталені та новітні концепції в трактуванні граматичних категорій, принципи побудови парадигм самостійних частин мови, принципи функціонування службових частин мови, порядок морфологічного аналізу кожної частини мови

вміти: сприймати граматичний лад мови як категорійну систему, сформовану з окремих значень, виражених відповідною системою граматичних форм; розмежовувати частини мови за традиційною граматикою та за інноваційними школами І. Вихованця, К. Городенської, І. Кучеренка В.Горпинича; аналізувати сучасні тенденції в трактуванні граматичних явищ, науково обґрунтувати приналежність будь-якого слова до відповідної частини мови; аналізувати кожен самостійну частину мови з погляду різних учень, визначати категорійне та граматичні значення, давати цим явищам історичний коментар, інтерпретувати парадигму кожної самостійної частини мови з погляду норм літературної мови аналізувати службові (неповнозначні) частини мови, робити морфологічний аналіз частин мови.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Основні поняття морфології. Іменник. Прикметник. Числівник.

Тема 1.	Грамати́ка як наука, її різновиди. Морфоло́гія як лінгвістична дисципліна, її різновиди. Предмет морфоло́гії, методи його дослідження. Части́ни мови. Принципи поділу слів на частини мови.
Тема 2.	Грамати́чне значення. Грамати́чна форма. Грамати́чна категорія. Засоби вираження грамати́чних значень.
Тема 3.	Іменник як части́на мови з погляду різних учень. Категорі́йне значення іменника. Загальна характеристика семанти́чних, морфологі́чних, словотві́рних та синтаксичних особливостей іменника. Семантико-грамати́чні розряди іменників та їх морфологі́чні особливості.
Тема 4.	Категорія і́стот та неі́стот. Розрі́знення і́стот та неі́стот за лексичним значенням. Грамати́чні засоби вираження грамати́чного значення і́стот та неі́стот. Категорія власних і загальних назв. Власні іменники. Перехі́д власних назв у загальні і навпаки. Грамати́чні засоби розрі́знення власних і загальних назв. Категорія конкретності/абстрактності в іменниках. Конкретні іменники та їх грамати́чні ознаки. Абстрактні іменники та їх грамати́чні ознаки. Категорія збі́рності. Грамати́чні особливості збі́рних іменників. Категорія речовинності. Грамати́чні особливості іменників, яким властива категорія речовинності.
Тема 5.	Категорія числа іменників. Категорія роду іменника та особливості її реалізації в українській мові. Подвійний рід іменників. Подвійні форми іменників одного роду. Хита́ння в грамати́чному роді іменників.
Тема 6.	Поді́л іменників на відмі́ни та групи з історичним коментарем. Іменники, які не належать до жодної з відмін. Іменникові парадигми. Особливості відмінкових закінчень іменників.
Тема 7.	Складні випадки іменникової парадигми. Явище субстантиваци́ї в українській мові. Морфологі́чний аналіз іменника.
Тема 8.	Прикметник як части́на мови у різних морфологі́чних школах. Категорі́йне значення прикметника. Загальна характеристика семанти́чних, морфологі́чних, словотві́рних і синтаксичних особливостей прикметника. Семанти́чні групи прикметників.
Тема 9.	Які́сні прикметники та їх грамати́чні, семантико-грамати́чні і словотворчі особливості. Відно́сні прикметники. Семанти́чні групи відно́сних прикметників. Особливості їх творення. Відно́сно-які́сні прикметники. Особливості їх творення. Присві́йні прикметники.
Тема 10.	Категорія співвідно́сної міри якості предмета (ступені порівня́ння). Ви́щий (перший) ступі́нь порівня́ння прикметника, його творення. Історичний коментар. Найви́щий (другий) ступі́нь порівня́ння, його творення. Які́сні прикметники, які не мають ступенів порівня́ння. Категорія безвідно́сної міри якості предмета.
Тема 11.	Відмінюва́ння прикметників. Повні і короткі прикметники (членні і нечленні форми прикметників). Стягнена і нестягнена форми як морфологі́чні варіанти повних прикметників. Тверда і м'яка група відмінюва́ння прикметників. Особливості відмінюва́ння прикметників на <i>-лиций</i> . Перехі́д інших частин мови в прикметник (ад'ектива́ція).
Тема 12.	Числі́вник як части́на мови у різних морфологі́чних школах. Категорі́йне значення числі́вника. Загальна характеристика семанти́чних, морфологі́чних, словотві́рних і синтаксичних особливостей числі́вника. Групи числі́вників за значенням. Групи числі́вників за структурою.
Тема 13.	Парадигми різних розрядів числі́вників. Кількі́сно-іменні словосполучення з числі́вниками

Змістовий модуль II. Займенник. Дієслово (загальнодієслівні категорії).

Тема 14.	Займенник як частина мови. Категорійне значення займенника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей займенника. Групи займенників за значенням та їх семантико-граматичні особливості.
Тема 15.	Складні випадки визначення частин мови, пов'язані із займенником. Розряди займенників та їх морфологічні властивості.
Тема 16.	Парадигми різних розрядів займенника. Відмінкові парадигми займенників, співвідносні з парадигмами іменників, прикметників та числівників. Наголос у займенниках. Перехід інших частин мови у займенник (прономіналізація).
Тема 17.	Дієслово як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення дієслова. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей дієслова. Дієслівні форми: інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, форми на -но, -то, дієслівно-вигуківі форми.
Тема 18.	Інфінітив як особлива форма дієслова. Його граматичні ознаки, синтаксична функція, словотвірні особливості. Вживання інфінітива у значенні дійсного, умовного та наказового способів.
Тема 19.	Загальнодієслівні категорії. Категорія перехідності/неперехідності. Перехідні дієслова та їх морфологічні ознаки. Неperехідні дієслова та їх морфологічні ознаки. Синтаксичний спосіб вираження перехідності/неперехідності.
Тема 20.	Категорія виду. Особливості її реалізації в сучасній українській літературній мові, Дієслова, що виступають у вигляді видової корелятивної пари (парновидові). Дієслова, що уживаються в одній видовій формі (одновидові). Дієслова з морфологічно невираженою видовою ознакою (двовидові дієслова). Дієслівні роди як морфолого-словотвірні категорії.
Тема 21.	Категорія стану дієслів. Взаємозв'язок категорії стану та перехідності/неперехідності дієслів.
Тема 22.	Поділ дієслів на дієвідміни за основою інфінітива. Атематичні дієслова.

<i>Змістовий модуль III. Дієслово. Різні дієслівні форми та їх граматичні категорії. Прислівник. Службові частини мови.</i>	
Тема 23.	Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи, їх граматичне вираження. Історичний коментар.
Тема 24.	Особові і неособові дієслівні утворення. Категорія особи і числа. Особові парадигми дієслів.
Тема 25.	Категорія часу. Особливості виявлення категорії часу дієслова в сучасній українській літературній мові Часи дієслів: теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час.
Тема 26.	Рід як іменна категорія особових дієслів. Особливості виявлення роду в особових формах дієслів. Категорія особи та її реалізація у різних дієслівних формах.
Тема 27.	Дієприкметник як форма дієслова. Граматичні категорії дієприкметника та особливості їх реалізації в сучасній українській літературній мові. Синтаксичні функції дієприкметника. Дієприкметник у вченні І. Кучеренка, К. Городенської та І. Вихованця.
Тема 28.	Дієприслівник як форма дієслова. Граматичні категорії дієприслівника та граматичні засоби їх вираження. Синтаксичні функції дієприслівника.

	Дієприслівник у вченні І. Кучеренка, К. Городенської та І. Вихованця. Творення дієприслівників теперішнього та минулого часу.
Тема 29.	Прислівник як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення прислівника. Морфологічні особливості, лексичне значення і синтаксична роль прислівника. Поділ прислівників на групи за їх синтаксичними функціями.
Тема 30.	Питання про виокремлення модальника та станівника як особливих лексико-граматичних класів слів у контексті аналізу прислівника як частини мови.
Тема 31.	Ступені порівняння якісно-означальних прислівників, особливості їх творення. Питання про категорію ступенів порівняння прислівників в сучасному мовознавстві.
Тема 32.	Службові (неповнозначні) частини мови. Статус службових слів у вченні І. Кучеренка. Нечастиномовний статус службових слів. Службові слова-морфеми. Слова-речення (І. Вихованець, К. Городенська).
Тема 33.	Прийменник як частина мови. Морфологічна класифікація прийменників. Первинні і вторинні прийменники. Відіменні, віддієслівні та прислівникові прийменники. Основні значення конструкцій з первинними прийменниками. Синонімічні прийменникові конструкції.
Тема 34.	Сполучник як частина мови. Прості, складні і складені сполучники. Поділ сполучників за способом уживання. Одиничні, повторювальні і парні сполучники. Синтаксичні функції сполучників. Сполучники сурядні та підрядні.
Тема 35.	Частка як частина мови. Поділ часток за структурними особливостями (за місцем і роллю у мовних одиницях). Фразові, формотворчі та словотворчі частки. Поділ часток за функціонально-семантичними ознаками.
Тема 36.	Загальна характеристика вигуків як своєрідних незмінних слів. Первинні і похідні вигуки, їх творення та звукова структура. Поділ вигуків за значенням. Значення, які передають емоційні вигуки. Вигуки, що виражають волевиявлення: наказово-спонукальні, спонукальні, апелятивні. Звуконаслідувальні слова. Слова-речення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	інд	Ср		л	П	інд	ср
1	2	3	4	6	7	8	9	10	12	13
Модуль 1										
Змістовий модуль I. Основні поняття морфології. Іменник. Прикметник. Числівник.										
Тема 1. Граматика як наука, її різновиди. Морфологія як лінгвістична дисципліна, її різновиди. Предмет морфології, методи його дослідження. Частини мови. Принципи поділу слів на частини мови.	6	2	2		2					

Тема 2. Граматичне значення. Граматична форма. Граматична категорія. Засоби вираження граматичних значень.	6	2	2		2					
Тема 3. Іменник як частина мови з погляду різних учень. Категорійне значення іменника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей іменника. Семантико-граматичні розряди іменників та їх морфологічні особливості.	6	2	2		2					
Тема 4. Категорія істот та неістот. Розрізнення істот та неістот за лексичним значенням. Граматичні засоби вираження граматичного значення істот та неістот. Категорія власних і загальних назв. Власні іменники. Перехід власних назв у загальні і навпаки. Граматичні засоби розрізнення власних і загальних назв. Категорія конкретності/абстрактності в іменниках. Конкретні іменники та їх граматичні ознаки. Абстрактні іменники та їх граматичні ознаки. Категорія збірності. Граматичні особливості збірних іменників. Категорія речовинності. Граматичні особливості іменників, яким властива категорія речовинності.	8	4	2		2					
Тема 5. Категорія числа іменників. Категорія роду іменника та особливості її реалізації в українській мові. Подвійний рід іменників. Подвійні форми іменників одного роду. Хитання в граматичному роді іменників.	6	2	2		2					

Тема 6. Поділ іменників на відміни та групи з історичним коментарем. Іменники, які не належать до жодної з відмін. Іменникові парадигми. Особливості відмінкових закінчень іменників.	8	2	2		4					
Тема 7. Складні випадки іменникової парадигми. Явище субстантивації в українській мові. Морфологічний аналіз іменника.	14	6	6		2					
Тема 8. Прикметник як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення прикметника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних і синтаксичних особливостей прикметника. Семантичні групи прикметників.	6	2	2		2					
Тема 9. Якісні прикметники та їх граматичні, семантико-граматичні і словотвірчі особливості. Відносні прикметники. Семантичні групи відносних прикметників. Особливості їх творення. Відносно-якісні прикметники. Особливості їх творення. Присвійні прикметники.	6	2	2		2					
Тема 10. Категорія співвідносної міри якості предмета (ступені порівняння). Вищий (перший) ступінь порівняння прикметника, його творення. Історичний коментар. Найвищий (другий) ступінь порівняння, його творення. Якісні прикметники, які не мають ступенів порівняння. Категорія безвідносної міри якості предмета.	6	2	2		2					

Тема 11. Відмінювання прикметників. Повні і короткі прикметники (членні і нечленні форми прикметників). Стягнена і нестягнена форми як морфологічні варіанти повних прикметників. Тверда і м'яка група відмінювання прикметників. Особливості відмінювання прикметників на <i>-лиций</i> . Перехід інших частин мови в прикметник (ад'ективація).	6	2	2		2					
Тема 12. Числівник як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення числівника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних і синтаксичних особливостей числівника. Групи числівників за значенням. Групи числівників за структурою.	6	2	2		2					
Тема 13. Парадигми різних розрядів числівників. Кількісно-іменні словосполучення з числівниками	6	2	2		2					
Разом – змістовий модуль I	92	32	32		28					
Модуль 2										
Змістовий модуль II. Займенник. Дієслово (загальнодієслівні категорії).										
Тема 14. Займенник як частина мови. Категорійне значення займенника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей займенника. Групи займенників за значенням та їх семантико-граматичні особливості.	4,5	1	0,5		3					
Тема 15. Складні випадки визначення частин мови, пов'язані із займенником. Розряди займенників та їх морфологічні властивості.	4,5	1	0,5		3					

Тема 16. Парадигми різних розрядів займенника. Відмінкові парадигми займенників, співвідносні з парадигмами іменників, прикметників та числівників. Наголос у займенниках. Перехід інших частин мови у займенник (прономіналізація).	5,5	1	0,5		4					
Тема 17. Дієслово як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення дієслова. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей дієслова. Дієслівні форми: інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, форми на -но, -то, дієслівно-вигукові форми.	5	2	1		3					
Тема 18. Інфінітив як особлива форма дієслова. Його граматичні ознаки, синтаксична функція, словотвірні особливості. Вживання інфінітива у значенні дійсного, умовного та наказового способів.	4,5	1	0,5		3					
Тема 19. Загальнодієслівні категорії. Категорія перехідності/неперехідності. Перехідні дієслова та їх морфологічні ознаки. Неperехідні дієслова та їх морфологічні ознаки. Синтаксичний спосіб вираження перехідності/неперехідності.	4,5	1	0,5		3					
Тема 20. Категорія виду. Особливості її реалізації в сучасній українській літературній мові, Дієслова, що виступають у вигляді видової корелятивної пари (парновидові). Дієслова, що уживаються в одній видовій формі (одновидові).	4,5	1	0,5		3					

Дієслова з морфологічно невираженою видовою ознакою (двовидові дієслова). Дієслівні роди як морфолого-словотвірні категорії.									
Тема 21. Категорія стану дієслів. Взаємозв'язок категорії стану та перехідності/неперехідності дієслів.	4,5	1	0,5		3				
Тема 22. Поділ дієслів на дієвідміни за основою інфінітива. Атематичні дієслова.	4,5	1	0,5		3				
Разом – змістовий модуль II	43	10	5		28				

Модуль 3

Змістовий модуль III. Дієслово. Різні дієслівні форми та їх граматичні категорії. Прислівник. Службові частини мови.

Тема 23. Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи, їх граматичне вираження. Історичний коментар.	8	2	1		2				
Тема 24. Особові і неособові дієслівні утворення. Категорія особи і числа. Особові парадигми дієслів.	12	2	1		2				
Тема 25. Категорія часу. Особливості виявлення категорії часу дієслова в сучасній українській літературній мові Часи дієслів: теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час.	8	2	1		2				
Тема 26. Рід як іменна категорія особових дієслів. Особливості виявлення роду в особових формах дієслів. Категорія особи та її реалізація у різних дієслівних формах.	8	1	0,5		2				
Тема 27. Дієприкметник як форма дієслова. Граматичні категорії дієприкметника та особливості їх реалізації в сучасній українській літературній мові. Синтаксичні функції дієприкметника.	5	2	1		2				

Дієприкметник у вченні І. Кучеренка, К. Городенської та І. Вихованця.									
Тема 28. Дієприслівник як форма дієслова. Граматичні категорії дієприслівника та граматичні засоби їх вираження. Синтаксичні функції дієприслівника. Дієприслівник у вченні І. Кучеренка, К. Городенської та І. Вихованця. Творення дієприслівників теперішнього та минулого часу.	1	0,5		2					
Тема 29. Прислівник як частина мови у різних морфологічних школах. Категорійне значення прислівника. Морфологічні особливості, лексичне значення і синтаксична роль прислівника. Поділ прислівників на групи за їх синтаксичними функціями.	2	1		2					
Тема 30. Питання про виокремлення модальника та станівника як особливих лексико-граматичних класів слів у контексті аналізу прислівника як частини мови.	1	0,5		2					
Тема 31. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників, особливості їх творення. Питання про категорію ступенів порівняння прислівників в сучасному мовознавстві.	1	0,5		2					
Тема 32. Службові (неповнозначні) частини мови. Статус службових слів у вченні І. Кучеренка. Нечастиномовний статус службових слів. Службові слова-морфеми. Словаречення (І. Вихованець, К. Городенська).	2	1		2					
Тема 33. Прийменник як частина мови. Морфологічна класифікація прийменників. Первинні і вторинні прийменники. Відіменні,	2	1		2					

віддієслівні та прислівникові прийменники. Основні значення конструкцій з первинними прийменниками. Синонімічні прийменникові конструкції.									
Тема 34. Сполучник як частина мови. Прості, складні і складені сполучники. Поділ сполучників за способом уживання. Одиничні, повторювальні і парні сполучники. Синтаксичні функції сполучників. Сполучники сурядні та підрядні.		2	1		2				
Тема 35. Частка як частина мови. Поділ часток за структурними особливостями (за місцем і роллю у мовних одиницях). Фразові, формотворчі та словотворчі частки. Поділ часток за функціонально-семантичними ознаками.		1	0,5		2				
Тема 36. Загальна характеристика вигуків як своєрідних незмінних слів. Первинні і похідні вигуки, їх творення та звукова структура. Поділ вигуків за значенням. Значення, які передають емоційні вигуки. Вигуки, що виражають волевиявлення: наказово-спонукальні, спонукальні, апелятивні. Звуконаслідувальні слова. Слова-речення.		1	0,5		2				
Разом – змістовий модуль III	61	22	11		28				
Усього годин	196	64	48		84				

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Граматичне значення. Граматична форма. Граматична категорія. Засоби вираження граматичних значень.	4
2	Іменник як частина мови з погляду різних учень. Категорійне значення іменника. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей іменника. Семантико-граматичні розряди іменників та їх морфологічні особливості.	4
3	Категорія істот та неістот. Розрізнення істот та неістот за лексичним значенням. Граматичні засоби вираження граматичного значення істот та неістот. Категорія власних і загальних назв. Власні іменники. Перехід власних назв у загальні і навпаки. Граматичні засоби розрізнення власних і загальних назв. Категорія конкретності/абстрактності в іменниках. Конкретні іменники та їх граматичні ознаки. Абстрактні іменники та їх граматичні ознаки. Категорія збірності. Граматичні особливості збірних іменників. Категорія речовинності. Граматичні особливості іменників, яким властива категорія речовинності.	4
4	Категорія роду іменника. Категорія числа іменника.	4
5	Складні випадки іменникової парадигми. Явище субстантивації в українській мові. Морфологічний аналіз іменника.	6
6	Якісні прикметники та їх граматичні, семантико-граматичні і словотворчі особливості. Відносні прикметники. Семантичні групи відносних прикметників. Особливості їх творення. Відносно-якісні прикметники. Особливості їх творення. Присвійні прикметники.	2
7	Відмінювання прикметників. Повні і короткі прикметники (членні і нечленні форми прикметників). Стягнена і нестягнена форми як морфологічні варіанти повних прикметників. Тверда і м'яка група відмінювання прикметників. Особливості відмінювання прикметників на <i>-лиций</i> . Перехід інших частин мови в прикметник (ад'ективація).	2
8	Парадигми різних розрядів числівників. Кількісно-іменні словосполучення з числівниками	2
9	Складні випадки визначення частин мови, пов'язані із займенником. Розряди займенників та їх морфологічні властивості.	2
10	Відмінювання займенників. Морфологічний аналіз займенників.	2
11	Виокремлення різних дієслівних форм в реченні. Визначення основи дієслова.	2
12	Аналіз форм інфінітива.	2
13	Морфолого-семантично-синтаксична категорія перехідності/неперехідності дієслів та її реалізація в реченні.	2
14	Аналіз різних дієслівних форм в аспекті граматичної категорії виду.	2
15	Аналіз дієслівних форм в аспекті реалізації граматичної категорії стану.	2

16	Визначення дієвідміни дієслова за основою інфінітива.	2
17	Аналіз дієслівних форм дійсного, умовного, наказового, бажального та спонукального способів у контексті. Морфологічні особливості цих дієслівних форм.	2
18	Аналіз різних часових форм дієслів у тексті.	2
19	Виявлення та аналіз дієприкметникових форм.	2
20	Морфологічний аналіз різних дієслівних форм	2
21	Прислівник як частина мови. Поділ прислівників на групи за їх синтаксичними функціями.	2
22	Визначення та диференціація службових частин мови у тексті.	2
23	Аналіз прийменників та сполучників у тексті.	2
24	Аналіз частки як частини мови. Групи часток за структурою, функціонально-семантичними ознаками. Омонімія часток та інших частин мови. Морфологічний аналіз різних частин мови	2
	Разом	48

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма. Граматичні засоби вираження граматичних значень.	6
2.	Категорія збірності. Граматичні особливості збірних іменників. Категорія речовинності. Граматичні особливості іменників, яким властива категорія речовинності.	6
3.	Одиничні (сингулятивні) іменники. Граматичні особливості сингулятивних іменників. Множинні іменники.	2
4.	Категорія відмінка. Значення відмінків. Граматичні засоби вираження значення відмінка.	2
5.	Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу.	2
6.	Числівник. Загальні відомості про числівник.	6
7.	Особливості словозміни числівників.	6

8.	Морфологічні особливості різних семантичних розрядів займенників	4
10.	Дві основи дієслова: основа інфінітива і основа теперішнього часу.	4
11.	Парновидові та непарновидові дієслова. Їх семантичні та словотвірні особливості.	6
12.	Транспозиція грамам способу. Вживання дієслівних словоформ одного способу в значенні іншого.	4
13.	Транспозиція грамам часу в різних функціональних стилях сучасної української літературної мови.	6
14.	Творення активних та пасивних дієприкметників. Особливості їх вживання в сучасній українській мові.	6
15.	Атрибутивні, предикативні, модальні, атрибутивно-предикативні, предикативно-модальні, атрибутивно-модальні. Атрибутивні прислівники: обставинні та означальні. Обставинні прислівники: часу, місця, причини, мети. Означальні прислівники: якісно-означальні; означальні, або способу дії; прислівники ступеня вияву ознаки.	6
16.	Правопис прислівників.	4
17.	Ознайомлення з лексикографічними працями, присвяченими службовим частинам мови	4
18.	Правопис прийменників	2
19.	Сурядні сполучники: єднальні, протиставні і розділові. Підрядні сполучники: причинові, часові, умовні, мети, порівняльні, допустові тощо.	2
20.	Підсумковий огляд всіх частин мови та граматичних категорій, які реалізуються в них.	4
	Разом	84

7. Форми та методи навчання

Лекції, консультації, самостійна робота, колаборативне навчання, проектно-орієнтоване навчання, дискусія, метод вправ

8. Методи контролю

Тестування, контрольні роботи

9. Розподіл балів, які отримують студенти (іспит)

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль II				Змістовий модуль III				50	100	

Змістовий модуль 1												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13
1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1

Змістовий модуль II									
T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Змістовий модуль III													
T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29	T30	T31	T32	T33	T34	T35	T36
2	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	4

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен, диференційований залік	Залік
A	90 – 100	5	відмінно
B	81 – 89	4	дуже добре
C	71 – 80		добре
D	61 – 70		задовільно
E	51 – 60	3	достатньо
FX	21–50	2	незадовільно
F	0 – 20	2	незадовільно (без права перездачі)

10. Методичне забезпечення

Глібчук Н.М., Добосевич У. Б. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум. – К., 2009.

11. Рекомендована література

Базова

1. *Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М.* Граматика української мови: Морфологія. – К., 1993.
2. *Вихованець І. Р.* Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К., 1988.
3. *Вихованець І. Р., Городенська К. Г.* Теоретична морфологія української мови. – К., 2004.
4. *Глібчук Н.М., Добосевич У. Б.* Словник міжчастиномовних омонімів української мови. – Львів, 2016.
5. *Гортинич В. О.* Морфологія української мови. – К., 2004.
6. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна. – К., 2011.
7. *Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М.* Курс сучасної української літературної мови. Ч. I. – К., 1972.
8. *Загнітко А. П.* Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк, 1996.
9. Курс сучасної української літературної мови: В 2 т. / За ред. Л. А. Булаховського. – К., 1951. – Т. 1.
10. *Кучеренко І. К.* Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія. – К., 1961. – Ч. I; 1964. – Ч. II.
11. *Кучеренко І. К.* Актуальні проблеми граматики. – Львів, 2003.
12. *Леонова М. В.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія. – К., 1983.
13. *Матвіяс І. Г.* Іменник в українській мові. – К., 1974.
14. *Микитюк О.* Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: навч. посібник. – Львів, 2010.
15. *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. – К., 1964.
16. Словник української мови: В 11 т. – К., 1970-1980.
17. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
18. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 1997.
19. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2000.
20. Сучасна українська літературна мова / За ред. О. Д. Пономарева. – К., 1997.
21. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
22. Український правопис (Проект найновішої редакції). -

Допоміжна

2. Додаткова

1. *Алексієнко Л. А., Козленко І. В.* Граматичний словник українських дієслів: У 2 т. – К., 1998.
2. *Арполенко Г. П., Городенська К. Г., Щербатюк Г. Х.* Числівники української мови. – К., 1980.
3. *Балабан Г.* “Наймолодші” часові прийменники // Українська мова. – 2005. – № 2.

4. *Бевзенко С. П.* Історична морфологія української мови. – Ужгород, 1960.
5. *Безпояско О. К.* Іменні граматичні категорії. – К., 1991.
6. *Болюх О. В.* Морфолого-синтаксичні особливості прислівника // *Мовознавство*. – 1994. – № 6.
7. *Болюх О. В.* Парадигматика іменника // *Мовознавство*. – 1995. – № 4-5.
8. *Вихованець І. Р.* Прийменникова система української мови. – К., 1980.
9. *Вихованець І. Р.* Система відмінків української мови. – К., 1987.
10. *Вихованець І. Р.* Студії про українські відмінки: Термінологічний аспект // *Українська мова*. – 2005. – № 4.
11. *Глібчук Н.М.* Партикуляція – один із шляхів виникнення міжчастиномовних омонімів // *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т, наук. ред. А. П. Загнітко*. – Донецьк: ДонНУ, 2011. - Вип. 22. – С. 77-82.
12. *Глібчук Н.М.* Синкретизм у площині функціональної омонімії // *Україноцентризм наукового сумління: Збірник наукових праць на пошану професора Зеновія Терлака*. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – С. 91-113.
13. *Глібчук Н.М.* Синкретична природа незмінюваних прикметників / *Н. Глібчук // Вісник Львівського університету*. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – С.13 -23. – Серія філологічна. - Вип. 63. – С. 13-23.
14. *Глібчук Н.М.* Транспозитний потенціал абстрактних іменників негативної та позитивної оцінки // *Граматичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко*. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 33-38.
15. *Гнатюк Г. М.* Ад'єктивація дієприкметників у сучасній українській літературній мові // *Мовознавство*. – 1983. – № 1.
16. *Гнатюк Г. М.* Дієприкметник у сучасній українській літературній мові. – К., 1982.
17. *Гортинич В. О.* Українська морфологія. – Дніпропетровськ, 2000.
18. *Гринчишин Д. Г.* Явище субстантивзації в українській мові. – К, 1965.
19. *Грищенко А. П.* Прикметник в українській мові. – К., 1978.
20. *Добосевич У.Б.* Критерії та прийоми визначення частиномовного статусу морфологічних транспозитів // *Вісник Львівського університету*. – Серія філологічна. – Вип.57. – 2012. - С.37-47.
21. *Добосевич У.Б., Глібчук Н.М.* Лексикографічне опрацювання явища міжчастиномовної омонімії // *Слово и словарь. Vocabulum et vocabularium. Лексикографічний бюлетень*. – Харків, 2011. - С.90-92.
22. *Добосевич У.Б.* Субстантивация як вияв транспозитних можливостей різних частин мови // *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко*. – Донецьк: ДонНУ, 2011. – Вип. 22. - С. 91-97.
23. *Добосевич У.Б.* Явище морфологічної транспозиції в аспекті синтаксичних параметрів // *Українська мова у ХХІ столітті: традиції і новаторство: Тези доповідей II Всеукраїнського лінгвістичного форуму молодих учених, Київ, 24-26 квітня 2012 року*. – К.: ІУМ НАНУ, 2012. – С. 101-105.
24. *Жовтобрюх М. А.* Система частин мови в українській лінгвістичній традиції // *Мовознавство*. – 1993. – № 3.
25. *Жовтобрюх М. А.* Українська літературна мова. – К., 1984.
26. *Загнітко А. П.* Аналітизм у системі дієслівних категорій // *Мовознавство*. – 1993. – № 4.
27. *Загнітко А. П.* Категорія роду в системі граматичних категорій дієслова // *Мовознавство*. – 1987. – № 2.
28. *Загнітко А. П.* Семантика іменних категорій // *Мовознавство*. – 1990. – № 1.
29. *Загнітко А. П.* Система і структура граматичних категорій дієслова. – К., 1990.
30. *Задорожний В.* Кличний відмінок іменників на –ець у сучасній українській мові // *Дивослово*. – 2005. – № 3.
31. *Івченко М. П.* Числівники української мови. – К., 1955.
32. *Історія української мови. Морфологія*. – К., 1978.

33. *Калько М. І.* Видова неоднорідність дієслів як вияв взаємодії категорії виду з їх лексичним значенням // *Мовознавство*. – 1990. – № 2.
34. *Карпенко Ю. О.* Ще раз про критерії виділення частин мови // *Мовознавство*. – 2001. – № 3.
35. *Ковалик І. І.* Про лінгвальні категорії, їх властивості і види // *Мовознавство*. – 1980. – № 5.
36. *Колодяжний А. С.* Прийменник: Матеріали до лекцій з курсу сучасної української літературної мови. – Харків, 1960.
37. *Костусяк Н. М.* Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. – Луцьк, 2002.
38. *Коць Л. М.* Дієприслівник у сучасній українській літературній мові. Специфіка зв'язків та їх значення. – К., 1964.
39. *Кучеренко І. К.* Категорія відмінка в сучасній українській мові. – Львів, 1961.
40. *Кушлик О. П.* Комплексне визначення частиномовного статусу “перехідних” одиниць // *Мовознавство*. – 1997. – № 4-5.
41. *Масицька Т. Є.* Граматична структура дієслівної валентності. – Луцьк, 1998.
42. *Матвіяс І. Г.* Діалектна основа словозміни в українській літературній мові // *Мовознавство*. – 2006. – № 5.
43. *Мацько Л. І.* Інтер'єктиви в українській мові. – К., 1981.
44. *Медведєв Ф. П.* Система сполучників української мови. – Х., 1962.
45. *Мельник Ю. В.* Давноминулий час: проблема та гіпотези // *Мовознавство*. – 1996. – № 1.
46. *Русанівський В. М.* Структура українського дієслова. – К., 1971.
47. *Русанівський В. М.* Дієслово – рух, дія, образ. – К., 1977.
48. *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. – К., 1964.
49. *Сасинович Е. С.* Дієприслівники в сучасній українській мові. – К., 1963.
50. *Скаб М. С.* Вокатив на тлі взаємодії рівнів мови // *Мовознавство*. – 1990. – № 5.
51. *Соколова С. О.* Час та його відображення в граматичних категоріях дієслова // *Мовознавство*. – 1995. – № 4-5.
52. *Тараненко О.* Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (у межах граматичних категорій іменника) // *Мовознавство*. – 2005. – № 3-4.
53. *Тараненко О.* Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму // *Мовознавство*. – 2006. – № 1.
54. *Тараненко О.* Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови // *Мовознавство*. – 2006. – № 2-3.
55. *Чапля І. К.* Прислівники в українській мові. – Х., 1960.